ECONOMICS

PAPER–III

OCT–11/10

Signature of Invigilators

1. ....

2. ....

Roll No. □□□□□
(In figures as in Admit Card)

Roll. No. ....

....
(in words)

Name of the Areas/Section (if any)..................

Time Allowed : 2-1/2 hours] **[Maximum Marks : 200**

Instructions for the Candidates

1. Write your Roll Number in the space provided on the top of this page.
2. Write name of your Elective/Section if any.
3. Answer to short answer/essay type questions are to be written in the space provided below each question or after the questions in test booklet itself. No additional sheets are to be used.
4. Read instructions given inside carefully.
5. Last page is attached at the end of the test booklet for rough work.
6. If you write your name or put any special mark on any part of the test booklet which may disclose in any way your identity, you will render yourself liable to disqualification.
7. Use of calculator or any other Electronic Devices is prohibited.
8. There is no negative marking.
9. You should return the test booklet to the invigilator at the end of the examination and should not carry any paper outside the examination hall.
10. In case of any discrepancy in Gujarati and English version of Questions the English version should be taken as final.

પરીક્ષાર્થીઓ માટે સૂચનાઓ :

૧. આ પૃષ્ઠના ઉપલા ભાગે આપેલી જગ્યામાં તમારી ક્રમાંક સંખ્યા (રોલ નંબર) લખો.
૨. તમે જે વિકલ્પનો ઉત્તર આપો તેનો સ્પષ્ટ નિર્દેશ કરો.
૩. ટૂંકનોંધ કે નિબંધ પ્રકારના પ્રશ્નોના ઉત્તર દરેક પ્રશ્નની નીચે આપેલી જગ્યામાં જ લખો. વધારાના કોઈ કાગળનો ઉપયોગ કરશો નહીં.
૪. અંદર આપેલી સૂચનાઓ ધ્યાનથી વાંચો.
૫. આ ઉત્તર પોથીમાં અંતે આપેલું પૃષ્ઠ કાચા કામ માટે છે.
૬. આ ઉત્તર પોથીમાં ક્યાંય પણ તમારી ઓળખ કરાવી દે એવી રીતે તમારું નામ કે કોઈ ચોક્કસ નિશાની કરી હશે તો તમને આ પરીક્ષા માટે ગેરલાયક ગણવામાં આવશે.
૭. કેલક્યુલેટર અથવા ઈલેક્ટ્રોનિક્સ સાધનોનો ઉપયોગ કરવો નહીં.
૮. નકારાત્મક ગુણાંક પદ્ધતિ નથી.
૯. પ્રશ્નપત્ર લખાઈ રહે એટલે આ ઉત્તર પોથી તમારા નિરીક્ષકને આપી દેવી. પરીક્ષાખંડની બહાર કોઈ પણ પ્રશ્નપત્ર લઈ જવું નહીં.
૧૦. પ્રશ્નપત્રના પ્રશ્નોમાં ગુજરાતી અને અંગ્રેજી ભાષાંતરમાં કોઈ વિસંગતિ જોવા મળશે તો અંગ્રેજી અર્થને જ માન્ય ગણવામાં આવશે.

FOR OFFICE USE ONLY
MARKS OBTAINED

Question Number	Marks Obtained	Question Number	Marks Obtained
1.		11.	
2.		12.	
3.		13.	
4.		14.	
5.		15.	
6.		16.	
7.		17.	
8.		18.	
9.		19.	
10.			

SEAL

Total Marks obtained ....

Signature of the co-ordinator ....
(Evaluation)

ECONOMICS | **અર્થશાસ્ત્ર**

PAPER III | **પેપર III**

Note : This paper contains **FOUR** Sections. You are required to attempt **ALL** of them.

નોંધ : આ પ્રશ્નપત્રમાં **ચાર** વિભાગો છે. તમારે બધા વિભાગોના પ્રશ્નોના જવાબો લખવાના છે.

SECTION I
(વિભાગ I)

Note : Answer the following questions (Q. No. **1** and Q. No. **2**) in **500** words each. (2×20=40)

નોંધ : નીચેના પ્રશ્નોના જવાબ આપો. (પ્ર. ૧ અને પ્ર. ૨) દરેક પ્રશ્નનો જવાબ **૫૦૦** શબ્દોમાં આપો. (૨×૨૦=૪૦)

1. What is inflation ? Describe the policy options available to control inflation. And state the recent steps undertaken by the Government of India to control inflation.

ફુગાવો એટલે શું ? ફુગાવાના અંકુશ માટેના નીતિવિષયક વિકલ્પો વર્ણવો. અને નજીકના ભૂતકાળમાં ભારતીય સરકારે ફુગાવાને અંકુશમાં લાવવા માટેના કરેલાં પ્રયત્નો જણાવો.

OR

(અથવા)

1. Explain the concept of 'Human Development'. And critically examine the methodology for construction of Human Development Index.

'માનવ વિકાસ' ખ્યાલની સમજૂતિ આપો અને માનવ વિકાસ આંક ઘડવાની પદ્ધતિનું ટીકાત્મક વિશ્લેષણ કરો.

2. What is meant by globalization ? Critically evaluate its impact on poverty across different nations.

વૈશ્વિકરણ એટલે શું ? વિવિધ રાષ્ટ્રોની ગરીબી પરની તેની અસરોનું ટીકાત્મક મૂલ્યાંકન કરો.

OR

(અથવા)

2. Critically examine impact of fiscal and monetary policies designed to curb the growth of 'black money' in the Indian Economy.

ભારતીય અર્થતંત્રમાં 'કાળા નાણાં' ની વૃદ્ધિ અટકાવવા ઘડાયેલી વિત્તિય અને નાણાં નીતિઓની અસરોનું વિવેચનાત્મક મૂલ્યાંકન કરો.

SECTION II

(વિભાગ II)

Note : Choose any *one* elective from electives I to V. Answer *all* the questions (Q. No. **3** to Q. No. **5**) of the same elective in **300** words each.

(3×15=45)

નોંધ : ઈલેકટીવ **I** થી **V** માંથી એક ઈલેકટીવ પસંદ કરો અને તે જ ઈલેકટીવના બધા જ પ્રશ્નો (પ્ર. ૩ થી પ્ર. ૫) ના જવાબ દરેકનો ૩૦૦ શબ્દો સુધી લખો. (૩×૧૫=૪૫)

(Elective I)

(ઈલેકટીવ I)

3. Given the Model, $Y = \beta_0 + \beta_1X + U$, prove that β_1 estimated through Ordinary Least Squares method is linear, unbiased and consistent.

   મોડેલ $Y = \beta_0 + \beta_1X + U$ માટે, સાબિત કરો કે ન્યૂનતમ વર્ગ પદ્ધતિ દ્વારા આગણન કરાયેલ આગણક β_1, સુરેખ, અનભિનત અને સુસંગત છે.

4. What is heteroscedasticity ? Explain the consequences of heteroscedasticity. What are the remedial measures to it ?

   'વિષમ વિચરણ' એટલે શું ? વિષમ વિચરણની અસરો સમજાવો. આ પ્રશ્ન માટે સૂચવાયેલી સુધારેલી આગણન પદ્ધતિઓ કઈ છે ?

5. Explain order and rank conditions of identification. Prove that for a just identified equation the two stage least squares and indirect least squares estimators are identical.

   'અભિજ્ઞાન' માટેની કોટિ અને કક્ષાની શરતો સમજાવો. સાબિત કરો કે 'ચોકકસ અભિજ્ઞાનીત' સમીકરણ માટે દ્વિ સ્તરીય ન્યૂનતમ વર્ગ આગણક અને પરોક્ષ ન્યૂનતમ વર્ગ આગણક એકસમાન છે.

OR (અથવા)

(Elective II)

(ઈલેક્ટીવ II)

3. Define economic growth. Explain the Solow's model of economic growth.

   આર્થિક વૃદ્ધિની વ્યાખ્યા આપો. સોલોનું આર્થિક વૃદ્ધિ અંગેનું મોડેલ સમજાવો.

4. What do you mean by cartel ? Explain the joint profit maximisation model of oligopoly.

   'કાર્ટેલ' એટલે શું ? અલ્પહસ્તક ઈજારાશાહીના સહિયારા નફાના મહત્તમીકરણનું મોડેલ સમજાવો.

5. Explain the Leontief input-output model and its limitations.

   લીયોન્ટીફનું સાધન-ઉત્પાદન મોડેલ અને તેની મર્યાદાઓ સમજાવો.

OR

(અથવા)

(Elective III)

(ઈલેક્ટીવ III)

3. Discuss the operations of the Bretton Woods system from 1947 to 1971. Why did it collapse in 1971 ?

   વર્ષ 1947 થી 1971 સુધીમાં બ્રેટન-વુડઝ પ્રણાલીની કામગીરી ચર્ચો. વર્ષ 1971 માં શા કારણે તે પ્રણાલી નિષ્ફળ ગઈ ?

4. Distinguish between fixed and flexible exchange rate systems. Highlight merits and demerits of both the systems.

   અચળ અને ચલિત વિનિમય દર પ્રણાલીઓ વચ્ચેનો ભેદ સ્પષ્ટ કરો. બંને પ્રણાલીઓના લાભો અને ગેરલાભો સમજાવો.

5. Critically examine international debt problems of developing countries.

   વિકાસશીલ દેશોની આંતરરાષ્ટ્રીય દેવાની સમસ્યાઓ ટીકાત્મક રીતે તપાસો.

OR

(અથવા)

(Elective IV)

(ઈલેક્ટીવ IV)

3. State the impact of technological change and modernisation on employment in agricultural sector in India.

ભારતના કૃષિ ક્ષેત્રની રોજગારી પર, ટેકનોલોજીકલ પરિવર્તન અને આધુનિકીકરણની અસરો જણાવો.

4. Explain the methods of determining the minimum wages of agricultural labour.

ખેતમજૂરોના ન્યૂનતમ વેતનદરો નકકી કરવાની પદ્ધતિઓ સમજાવો.

5. Analyse the role of public distribution system in reducing poverty in India.

ભારતમાં ગરીબાઈ હટાવવા માટે, જાહેર વિતરણ વ્યવસ્થાની ભૂમિકાનું વિશ્લેષણ કરો.

OR

(અથવા)

(Elective V)

(ઈલેક્ટીવ V)

3. Is Indian growth process inclusive ? Suggest appropriate measures to make the growth process more inclusive.

શું ભારતીય વૃદ્ધિ પ્રક્રિયા સંમિલિત (ઈનકલૂઝિવ) છે ? વૃદ્ધિ પ્રક્રિયાને વધુ સંમિલિત બનાવવા માટેના ઉપયુક્ત પગલાઓ સૂચવો.

4. Critically examine the role of Foreign Direct Investment in the diversification of Indian Industries.

ભારતીય ઉદ્યોગોના વૈવિધ્યીકરણમાં વિદેશી પ્રત્યક્ષ મૂડીરોકાણની ભૂમિકા ટીકાત્મક રીતે તપાસો.

5. Critically examine the view that the process of liberalization and privatisation has led to more oligopolism in the Indian Industries.

ભારતમાં ઉદારીકરણ અને ખાનગીકરણની પ્રક્રિયાને કારણે ભારતીય ઉદ્યોગોમાં અલ્પહસ્તક ઈજારાશાહીનું પ્રમાણ વધ્યું છે એ મંતવ્ય ટીકાત્મક રીતે તપાસો.

Q. No. 3. Elective ....

Q. No. 4. Elective ....

Q. No. 5. Elective ....

SECTION III

(વિભાગ III)

Note : Answer *all* the questions (Q. No. **6** to Q. No. **14**) in **50** words each. (9×10=90)

નોંધ : નીચેના દરેક પ્રશ્નોના જવાબ **૫૦** શબ્દોમાં આપો. બધાજ પ્રશ્નોના જવાબ આપો. (પ્ર. ૬ થી પ્ર. ૧૪). (૯×૧૦=૯૦)

6. State the Law of Equi-Marginal Utility.
સમ-સિમાંત તુષ્ટિગુણનો નિયમ જણાવો.

7. Explain the Acceleration principle.
ગતિવર્ધન (પ્રવેગ) ના સિદ્ધાંતની સમજુતી આપો.

8. Distinguish between 'economic growth' and 'economic development'.
'આર્થિક વૃદ્ધિ' અને 'આર્થિક વિકાસ' વચ્ચેનો તફાવત સમજાવો.

9. State the principles of an 'ideal tax system'.
'આદર્શ કરવેરા પ્રણાલી' ના સિદ્ધાંતો જણાવો.

10. Explain SDR and its usefulness in managing international liquidity ?
એસ.ડી.આર. ની સમજૂતી આપો અને આંતરરાષ્ટ્રીય તરલતાના સંચાલનમાં તેની ઉપયોગિતા સમજાવો ?

11. State the instruments for regulating money supply ?
નાણાંના પૂરવઠાનું નિયમન કરવાના સાધનો જણાવો.

12. Explain the different stages of Malthusian Theory of Demographic Transition.
માલ્થસના વસ્તી પરિવર્તનના સિદ્ધાંતના વિવિધ તબકકાઓ સમજાવો.

13. Explain the inter-dependence between agriculture and industry.

ખેતી અને ઉદ્યોગ વચ્ચેનું પરસ્પરનું અવલંબન સમજાવો.

14. State basic conceptual difference between the correlation analysis and regression analysis.

સહસંબંધ વિશ્લેષણ અને નિયતસંબંધ વિશ્લેષણ વચ્ચેના પાયાના સૈદ્ધાંતિક ભેદની સમજૂતી આપો.

SECTION IV
(વિભાગ IV)

Note : Read the following paragraph and answer *all* the questions (Q. No. **15** to Q. No. **19**) given below in **30** words each. (5×5=25)

નોંધ : નીચેનો પેરાગ્રાફ વાંચો અને નીચે આપેલા બધા જ પ્રશ્નોના જવાબ આપો. દરેક પ્રશ્નનો જવાબ ૩૦ શબ્દમાં આપો. (પ્ર. ૧૫ થી પ્ર. ૧૯) (૫×૫=૨૫)

Whatever else may have changed, 'the post industrial society' will continue to incorporate expanding bursts of industrialisation. Industrialisation is more than inventions, machines and amused technology. Among the growing proportion of "knowledge workers' are not just engineers, scientists and technicians, but more importantly manangers. Bell's "joining of science to invention, principally through the organisation of research and development efforts" still depends heavily and inescapably, on the practical labours of honest "thinkers"—and above all on the work of managers who identify problems of opportunities, define goals, select means, monshal resources, motivate, energize, direct measure, control and reward the performance of people.

All the management did in the past to make technology and abundance possible in the good producing industries and all it is now doing to help convert scientific knowledge into the practical output of technological systems—all this is now in ascendance in the non-good producing industries. Something of what can be achieved has already been described. More is surely on the way.

Management is a crucial element of society. If society is indeed going to be "post industrial", the recent emergence of the managerial arts in the service sectors of society suggests that these sectors will enjoy the same improved productivity in the years ahead that the industrial sectors did in years past. The predicted apocalypse of structural imbalances that will halt progress is a misperception of the future. It neglects or fails to account for precisely what in the end makes economic progress possible–the practice of management.

અન્ય પરિસ્થિતિઓમાં ભલે પરિવર્તનો આવે તો પણ ''અનુ ઔદ્યોગિક'' સમાજ ઔદ્યોગીકરણના સતત વિસ્તરણ પામતા વિસ્ફોટોને સમાવી લેવાનું ચાલુ જ રાખશે. શોધખોળો, મશીનો અને સંગ્રહિત ટેકનોલોજી કરતાં ઔદ્યોગીકરણ કંઈક વધુ છે. ''જ્ઞાન શ્રમિકો'' ફક્ત ઈજનેરો, વૈજ્ઞાનિકો અને ટેકનીશિયનો જ નથી, પરંતુ વધુ અગત્યના પ્રબંધકો પણ છે. બેલનું ''મુખ્યત્વે સંશોધન અને વિકાસના પ્રયાસોના સંગઠન દ્વારા વિજ્ઞાનની નવી શોધખોળો સાથેનું જોડાણ'' હજી પણ પ્રમાણિક 'વિચારકો' ના વ્યવહારૂ શ્રમ પર અને તે બધાં કરતાં પણ એવા પ્રબંધકોના કાર્ય પર અનિવાર્યપણે મોટા પ્રમાણમાં આધાર રાખે છે, કે જેઓ તકોની સમસ્યાઓને ઓળખી કાઢે છે, ઉદ્દેશો નક્કી કરે છે, તે માટેના સાધનો પસંદ કરે છે, સંસાધનો ભેગા કરે છે અને લોકોને ચાલકબળ પૂરુ પાડે છે. તેમનામાં શક્તિસંચય કરે છે, તેમને દિશા સૂચન કરે છે તથા તેમની કામગીરીનું માપન અને નિયમન કરે છે અને તેને બદલો આપે છે.

ભૂતકાળમાં પ્રબંધને, વસ્તુનું ઉત્પાદન કરતા ઉદ્યોગોમાં ટેકનોલોજી અને વિપુલતાને શક્ય બનાવ્યા અને વર્તમાનમાં તે વૈજ્ઞાનિક જ્ઞાનને, ટેકનોલોજીકલ પ્રણાલીઓના વ્યવહારૂ ઉત્પાદનમાં બદલવામાં સહાય કરવાનું કામ કરે છે–અને આ બધુ બીન-વસ્તુનું (non-good) ઉત્પાદન કરતાં ઉદ્યોગોમાં વધી રહ્યું છે. જે પ્રાપ્ત કરી શકાય છે તેમાંના અમુક ભાગનું વર્ણન થઈ ચૂક્યું છે અને નિશ્ચિતપણે હજી વધુ આવી રહ્યું છે.

પ્રબંધન એ સમાજનું એક અગત્યનું તત્વ છે. જો સમાજ ખરેખર ''અનુ ઔદ્યોગિક'' થવાનો હોય તો, સમાજના સેવા ક્ષેત્રોમાં પ્રંબધનની કળાનો તાજેતરમાં થયેલો આવિર્ભાવ સૂચવે છે કે ભૂતકાળમાં ઔદ્યોગિક ક્ષેત્રોએ ઉત્પાદકતામાં જે સુધારો અનુભવ્યો તેવો જ સુધારો આ ક્ષેત્રો ભવિષ્યના વર્ષોમાં અનુભવશે. પ્રગતિને અટકાવતી સંરચનાત્મક અસમતુલાઓ અંગેની ભવિષ્યવાણી એ ભવિષ્ય અંગેની ખોટી સમજ છે. આર્થિક પ્રગતિને જે અંતે શક્ય બનાવે છે તે પ્રબંધનની પ્રવૃત્તિને તે અવગણે છે અથવા તેના પ્રદાનને ધ્યાનમાં લેતું નથી.

15. What is industrialization ?
ઔદ્યોગીકરણ એટલે શું ?

16. What is the role of managers in industrialization ?
ઔદ્યોગીકરણમાં પ્રબંધકોની ભૂમિકા શી છે ?

17. What is it that makes economic progress possible ?
આર્થિક પ્રગતિ શા કારણે શક્ય બને છે ?

18. Why structural imbalances are likely to be misperception of the future ?
શા માટે સંરચનાત્મક અસમતુલાઓ ભવિષ્ય અંગે અયોગ્ય સમજ આપે છે ?

19. Explain amused technology and structural imbalances.
સમજાવો : સંગ્રહિત ટેકનોલોજી, સંરચનાત્મક અસમતુલાઓ.

ROUGH WORK

SEAL